

gyermekirodalmi lap
2023. november

NAPSUGÁR



LEGKÉKEBB ÉG ALATT

Novemberben a legkékebb az ég, és távolabbinak tűnik, mint máskor, szinte olyan, akárha üvegből, kristályból volna. Reggelente már megcsípi az ág hegyét a dér, és a patyolatiszta levegőben nyugalomra, csendre, hosszú pihenőre készülődünk.

A Napsugár oldalain őszben utazó növényekről, ijedtségről, levelet sodró szélről olvashatunk. Megtudjuk, miért nincs a székelvény ideje meghalni, és fény derül ódon kripták prózai titkaira. Szembesülünk azzal, hogy az iskolában sem fenéig tejfel az élet.

Kószabósza a Fülöp-szigeteken kalandozik, a szalmaszál, a parázs meg a babszem képregényszereplővé lép elő. Földvárak környékén járunk, orsóról, rokkáról, motolláról tanulunk. Megfigyeljük, hogyan beszélünk a halálról, s hogy mi a különbség klasszikus és romantikus között. Kuckózzatok be mókás-vicces, komoly-tudós, mesélő-mélázó barátokkal, a Napsugárral novemberben is!



László Noémi
főszerkesztő



CÍMLAP: DARVAY TÜNDE

NAPSUGÁR, gyermekirodalmi lap. LXVII. évfolyam 743. szám. Kiadja a NAPSUGÁR Kft.

Főszerkesztő: László Noémi • Képszerkesztő: Bak Sára • Szerkesztő: Berki Tímea

Lapterv: Division Boutique Agency • DBA (www.teamdba.co)

Megrendelhető: 400462 Cluj, Bld. C. Brâncuși nr. 202 ap. 101 • 0264418001

naps.sziv@napsugar.ro • www.napsugar.ro • www.facebook.com/napsugar.szivarvany

A lapok árát a következő bankszámlákra várjuk: RO45RNCB0106026602080001 BCR CLUJ, RO70BTRL01301202P90961XX BT CLUJ, SC NAPSUGÁR-EDITURA SRL, CUI: 210622.

Készült a kolozsvári TipoOffset Kft. nyomdájában, nyomdai előkészítés: Komáromy László.

ISSN 1221-7751

TÁMOGATÓINK:



ÁRA 9 LEJ



KICSI FEHÉR SOMKÓRÓ



Boldogan élt a kicsi fehér somkóró a vasúti töltésen, családja és barátai körében. Személyszállító és tehervonatok suhantak el naponta többször is, hol jobbra, hol meg balra. Éjszaka látta a kivilágított ablakokat, és hallotta a kattogást.

Egyszer egy verőfényes déli órában különleges vonat tartott pihenőt a somkóró otthona mellett. Hófehér vagonokból állt, a fülkék tele voltak virággal. Szebbnél szebb ruhákban pompáztak, a nyár virágai éppen átutazóban voltak: a kardvirág, a nebáncsvirág, a lépliliom, az ernyős verbéna, a varjúháj, az oroszlánszáj, a pillangóvirág, a kerti madármályva, a kerti hajnalka, a királyliliom, a bársonyvirág, a fűrtöshanga, a sárga keltike, az erdei holdviola, a keskenylevelű angyalfüzér, a szürkés imola, az erdei iszalag, a mocsári nőszirm, a karcsú hamuvirág és még sokan mások.

Órákig vesztegelt ott a vonat, s mintha az idő is megtorpant volna.

– Búcsúzni jöttünk. Most elutazunk, egy esztendő múlva visszajövünk. Vigyázz magadra, kicsi somkóró – mondták kórusban az ablakokban könyöklő virágok.

Kicsi somkórónk szóhoz sem jutott a csodálkozástól, annyira elbűvölte a látvány. Aztán a hófehér vonat tovasuhant.

Teltek a napok, a hetek, a hónapok. A bárányfelhők, a langyos fuvallatok meg unokatestvéreik, a szellők más földre költöztek. Kicsi fehér somkóró fázni kezdett, ritkábban figyelte a vonatokat, egyre inkább magába fordult.

Aztán egy nyirkosan hűvös estén a fehér vonatonál is különlegesebb szerelvény érkezett, megállt a vasúti töltés mellett. A vagonok füstszürkék voltak, a mozdony bíborszínű. Kik ültek a fülkékben? A frissen egybekelt galagonya-pár, a katángkoró és az ördögszekér, vagy-

is futóbogáncs. Ez utóbbi kihajolt az ablakon, és így szólt:

– Gyere velünk, kicsi somkóró!

A somkóró egy darabig habozott, végül vonatra szállt. Ideje sem volt elbúcsúzni, máris tovasuhant a szerelvény. A katángkoró mellé telepedett, és különös izgalom fogta el. Ez volt az első vonatutazása, sőt az első utazása.

Lassan világosodott, a sötétségből kezdett kibontakozni a táj. Kicsi fehér somkórónk önfeledten bámult ki az ablakon. Sokszor az volt az érzése, hogy nem a vonat száguld, hanem a fák, a bokrok, a villanyoszlopok.

Napokon, heteken, hónapokon át ment a szerelvény, megállás nélkül. Néhány állomáshelyen feltűnt egy-egy rozzant indóház, egy-egy nagybajuszú öreg bakter. Voltak ám gyönyörű, többemeletes állomásépületek is, még királyi kastélynak is beillettek volna. Nem győzte tekintetével követni a somkóró. Egyszer mégis nyugtalanság lett úrrá rajta, s kissé türelmetlenül kérdezte:

– Meddig utazunk, hová megyünk? Hol fogunk leszállni?

– Légy türelemmel, messze van még a végállomás. Ott fogunk majd leszállni és megleszállni – felelte a futóbogáncs.

Nem nyugtatta meg a válasz hőszűket, de nem faggatózott tovább, pedig az is érdekelte, mikor fognak visszatérni. Honvágya volt, hiányzott neki az otthona, a vasúti töltés, ahol született. Hogy mikor érkeztek a végállomásra, nem tudom, és azt sem, hogy meddig maradtak ott, s mikor tértek vissza. Hogy egyáltalán visszatértek-e.

Csak annyit tudok, hogy a vasúti töltésen most a csend kószál, kicsi fehér somkóró hűlt helyén megáll. Megpihen, elalszik, tovagurul álma. Az folytassa mesém, aki megtalálja.



NAGYÁLMOS ILDIKÓ

SZÉL ÚRFIAK

Hancúroznak, megcibálják
a bokrokat a víg szelek,
így tanulták, ezt folytatják
a serdülő szélgyerekek.

Erejüket fitogtatva
ráznak ajtót, ablakot,
kiugratnak a bokorból
egy bóbiskoló nyúlbackot.

Amint megtalálja őket,
nem teketóriázik sokat,
fülön ragadja, s megcsípi
a dér a szél úrfikat.

OZSVÁTH ZSUZSA

IJEDELEM- HATÁROZÓ

A szomorúság olyan gyom,
amely nemhogy agyonnyom,
de akárhogy is téped-húzod
a jó földet egyre nyúzkod –
azon nyomban ágyásban
visszanő a szántásban.

Ha irigy vagyok, hamar
gyűl a szívbe zavar,
s gyomron rúg forró dalom:
egyszemélyes forradalom.
Jelszavam: ha nekem nincs,
másé se legyen a kincs!

Berezel mind a nagyvagány
látva, hogy jó a vad magány.
Ha száz év vagy egy pillanat
ereje – magára marad.
Ki megérzi erejét egyedül,
messzeföld' vígan hegedül.

TÓTH ÁGNES

ESZEM ÁGA

Eszem ágán ül két holló,
csőrükben egy rozsdás olló.
Lenyisszantják eszem ágát,
keresik az eszem árát.
Eszem ára törékeny kincs.
Nekem eszem ágában sincs
eszem ágában tartani,
két hollónak odaadni.

BERTÓTI JOHANNA

BIRS

Mikor először haraptam birsalmába,
túl voltam az első szerelmi
csalódásomon.

Mindig pirospozsgás volt az arca.
Zselyke azt mondta,
elcsúnyítja az elálló füle.
De nekem az nagyon tetszett.
Észre sem vett.
Vagy nem akart észrevenni?
Ma sem tudom.

Mikor megláttam,
hogyan a nagyszünetben
megfogja Zselyke kezét,
és Zselyke ezt engedi,
valami fanyar ízt éreztem
a számban.

Akkor éreztem hasonlót,
mikor először haraptam
birsalmába.

ANDRÉ FERENC

KÉZBESÍTETT LEVELEK

Anya, ki festi át ősszel a fákat?
Vagy csak egymás közt kommunikálnak?
Levelet ír a tölgyfa a bükknek,
s a cédrusok ága szerelemtől lüktet?
Zöld gránátokat dobogál a gesztenye,
reméli, bárcsak a juharnak tetszene?
Mennyi tarka boríték: sárga, vörös, rozsdás!
Azért hord az ős levelet, mert ő a postás?

KISS LEHEL

KATALIN

Gördül fönn a napkerék,
sugarai mind kaszák,
és hidegek, mint a jég.

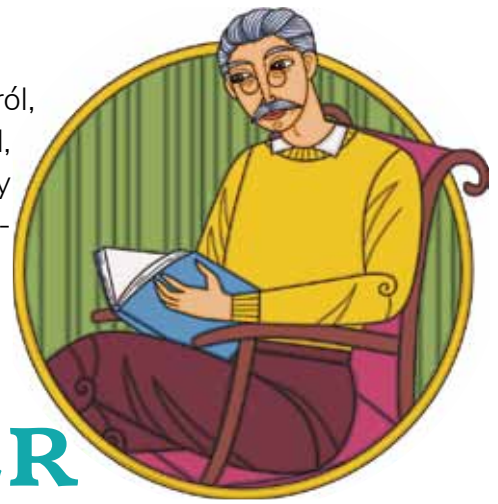
Bújna előlük az ág,
bújna előlük a fű,
de nem lehet, nem lehet.

Hol a lány, a szépszemű,
hogy e lomha kereket
mosolyával felrobbantsa?

Ott van! Jön már Katalin!
Lába sáros, feje fölött
esőpermet-baldachin.

MOLDOVÁN MÁRIA rajza

◆◆ MESÉK A ZÖLD FOTELBŐL. Hallottatok Öcsiről, Krisztinkáról, Vilikéről vagy Vilmos atyáról? Találkoztatok-e Szikra Ferkóval, Győzelmes Gábrival? Róluk egy zöld fotelben ülve mesélt nagy kedvvel Méhes György író. Szerzőinket arra kértük, az ő szellemében írjanak új történeteket mindannyiunk örömére!



SZÓCS MARGIT

A SZÉKELY EMBER ÉS A KASZÁS

A lig pirkadt, amikor a székely ember beállt a kaszáló végébe. Megfente kaszáját, és belevágott a lucernába. Pár suhintás után egy aszott külsejű alak termett mellette, kaszával a vállán.

– Megismersz-e? – kérdezte a jövevény, állkapcsát erősen csattogtatva.

– Meg vagy nem, egyre megy. Nincs időm ezen bucsálódni – felelte a székely.

– Elég volt a gürcölésből. Le kéne tenni a szerszámot – folytatta a girhes.

– Ejsze bolondgombát früstökölt* kend, hogy ilyen léhaságokat hord nekem itt össze? Soha nem volt még ilyen kövér a lucernám. Félkótya lennék, ha másnak hagynám. Hanem azt mondom, álljon bé ide mellém kigyelmed is,

ha már kaszát hozott magával, hogy végezzünk délig. Hátha nő egy köteg izom hitvány karjaira – mondta a székely tenyerét megköpve.

Az idegen látta, hogy nincs kivel beszélni, így beállt kaszálni. Mire a gazda lekaszált egy sort, ő a harmadiknál tartott. A székely elképedt a gyorsan szaporodó rendek láttán. Elismerően mondta:

– Látom, érti a dolgát kigyelmed. Úgy jár a kaszája, mint az ördög motollája.

Egykettőre végeztek a lucernással. A cingár vállra vette a kaszát, és a székely elé állt.

– Készen vagyunk. Indulhatunk közös utunkra – türelmetlenkedett.

– Nem úgy van az, hékás! – csattant fel a székely. – Kifűjjük magunkat, szalonnázunk





egy jót. Hadd rakódjék zsírpárna nyeszlett tomporára. Osztán folytatjuk a kaszálást a háttár túloldalán, a lóherésben meg a kerepesben*. A többit majd meglátjuk.

Délutánra a másik két kaszálóval is megvoltak. A székely kibújt rongyos ingéből, nadrágjából, felvette tiszta váltóruháját. A munkaruhát társa felé nyújtotta.

– Hé, komé, kapja csak magára ezt a két testfedőt, mert nem jöhet velem ilyen kinézettel. Itt van a szalmakalapom is, jól húzza bé a homlokába. A faluban Samu lesz a neve, és az én szolgám. Értjük egymást? Csak hogy ne legyen semmi riadalom – mondta.

Elindultak hazafelé. A székely peckesen lépkedett elől, Samu árnyékként követte.

A faluvégen Józsi bá ült háza előtt a padon.

– Adjonisten! – emelte kalapját emberünkre. – Ugyan bizony honnan szerezted ezt az istenszégnyét? A maszkabálba se mennék el vele.

– Nagy tévedésben vagy, komám – mondta Dani bá. – Úgy vágja ez a rendet, mint az istennyila. Holnaptól felvállalom az egész háttárt, ketten lekaszáljuk.

Hazaérve megetették, megittatták az állatokat, és maguk is megvacsoráztak, Samu újból előhozakodott küldetésével:

– Most már csakugyan itt az idő...

– Itt az esze tokja! – torkolta le a székely. – Mit képzelsz? Dolgom van. Fűrészelnem kell. Kend pedig dőljön le ide a szalmazsákra, mert holnap reggel folytatjuk a kaszálást.

Azzal bement a pitvarba, bezárta az ajtót, és úgy „fűrészelt”, horkolt reggelig, hogy a holtak is feljajdultak ijedtükben.

Samu a búza-, árpa-, rozs- és zabaratásban is derekasan kivette a részét. Ősszel jött a betakarítás, télen a fakitermelés, tavasszal a szántás, vetés. A falu fejcsóválva nézte Dani bá szorgalmát:

– Mi ütött az öregbe, hogy már kocsmába sem jár? – találgatták.

– Úgy hajtja magát, mintha két élete volna! – mondogatták.

– Gyere, Dani, üljünk le egy máriásra – hívogatták.

– Má' hogyan ülhetnék le? 'Sze még meghalni sincs időm! – morogta a székely, és loholt tovább Samuval a nyomában.

*früstököl – reggelizik, német eredetű kölcsönszó

*kerepes – kerek levelű növényvel benőtt terület; a kerepet gyakran használják salátához, más ételekhez

TITKOS ÖSVÉNY

Novemberre kicsit meghalnak a fák, az ágakon csak zúzmara csillog néha. Eugénia szerette a csupasz fákat nézni, főleg a zúzmarásokat. Reggel is ezeket bámulta, ahogy végigbattyogott a Kosztolányi utcán, lefelé, a sulifelé. Milyen kár, hogy nem mehetek közelebb! – gondolta.

Másnap, felfele kapaszkodva ugyanazon az utcán, gondolt egy nagyot, és letért a megszokott útvonalról, amit nagypapa, mindenki Bandi bácsija megszabott neki. A temetőbe vezető ösvényen ment tovább. Kicsit félt.

– Mit keresel te itt, Eugénia? – szólt hozzá egy kökényfekete varjú, ahogy belépett a kapun. Káver volt, Eugénia névről ismerte már, sokszor látta a temetőben. Ott röpködött ágról ágra, kriptáról keresztre. Káver nagyon sötét, igazán fekete tollú varjú volt, igazán mély hanggal. Nem lehetett félrehallani, amit mond.

Biztosan ezt kérdezte. Máskor Káver csak Eugénia nevét károgta.

– Semmit, csak kíváncsi vagyok, mit írtak ide – válaszolt a lány, és egy latin nyelvű feliratra mutatott.

Továbbment a sírok között. Látta neves emberek sírköveit, meg egy-egy szépen faragott kopjafát is látott. Az egyik nagy kriptá felé tartott. Megállt a fura, csúcsíves formákkal és angyalokkal, keresztelkekkel, sötét ablakszerű nyílásokkal díszített épület előtt. Káver odarepült, az egyik oszlop párkányára szállt.

– Káver, beszélnek veled azok, akik itt vannak? – kérdezte Eugénia.

– Persze, hogy beszélnek velem! Különben miért tanultam volna meg a nyelvüket, nyelveiket? – válaszolt kissé bosszúsan a varjú.

– És mit mondanak?

– Van, aki sokat beszél, és van, aki szinte semmit sem mond.

– Mit mondanak azok, akit sokat beszélnek?

– Életük történetét mesélik. Egy-egy mese akár háromkötetes regényt is kitenne.

– És akik semmit sem mondanak?

– Mindenki mond valamit – mondta Káver.

A kislánynak hirtelen eszébe jutott, hogy nem szabadna itt lennie, már így is túl messzire merészkedett, úgyhogy elszaladt, ki az utcára. De másnap ismét megjelent.

– Újból itt? – kérdezte Káver. – Meg ne lásson Palis! – fűzte hozzá.

– Kicsoda? – kérdezte Eugénia.

– Ő vigyáz itt a békére, a csendre. Itt kacsál, a piramisformájú kriptá mögött.

Ősz, hosszú hajú, torzonborz szakállú, fehér inges ember dolgozott a keresztelkek között. Nem hasonlított Bandi nagypapára, de jó embernek nézett ki. Kifele menet látta, hogy az





CSEH KATALIN ŐSZUTÓ

Rátarti, hűs szél fák mögött,
ködbársony kabátot öltött.

Gangosan jár-ke, majd szárnyat bont,
várja őt a messzi horizont.

Nézek utána, míg lemegy a nap:
a megborzongó, méla, hallgatag.



KESZEG ÁGNES rajzai

angyalkás-feliratos kripta ajtaján csüngő nagy rozsdás lakat nyitva áll.

Másnap ismét eljött. Káver már várta.

– Mit hoztál, Eugénia?

A kislány meglepődött, mert ő erre nem is gondolt, aztán elővette uzsonnája maradékát.

– Egy kérdést hoztam – tette hozzá. – De előbb szeretnék ebbe a kriptába benézni. Kíváncsi vagyok, mi lehet bent.

Azzal levette a lakatot és meglökte az ajtót. Az nem mozdult. Körülnézett. Az egyik oszlop hátoldalán rozsdás, pókhálós szeget látott, hatalmas kulcs lógott rajta. Eugénia levette a mesebeli kulcsnak kinéző rozsdás vasdarabot, és beillesztette az ajtó zárjába. Tökéletesen beleillett. Az ajtó éles kattanással kinyílt. A lány belépett. Nem voltak szobrok, képek, keresztek, orgona sem volt ott. Pókháló lógott, koszos műanyagflakonok heverték mindenfelé. Volt ott egy gót betűs felirat is. Nagy nehezen kibetűzte: *Panta rhei**. Nem ér-

tette. Egy sarokban kaszák támaszkodtak a falnak. Eugénia megijedt. Ekkor belépett Palis.

– Kaszálni indultam. Mit keresel itt? – kérdezte vastag szemöldökét felhúzva az öreg.

– A kulcsot kerestem – mondta Eugénia.

– Jól van, megtaláltad. Én meg a kaszámat, itt tartom a szerszámaimat. Menjünk ki gyorsan, mielőtt valakit megijesztenénk!

Azzal visszaakasztotta a kulcsot a szegre, egyet intett és elszetett. Eugénia kijött, a varjút kereste.

– Káver! Nagypapám mondta, hogy a nagy, és mások is, eltűntek. Talán beszéltél velük. Nagymamám sokat beszélt?

– Nem – válaszolta Káver. – A nagymamád nagyon keveset beszélt. Mindig csak ennyit mondott: Ne félj!

**panta rhei* – görög eredetű kifejezés, jelentése: minden folyik; arra utal, hogy a világon minden állandó, örökös mozgásban van

◆ SZÁNTAI JÁNOS

AZ OKOSTELEFON

Az osztályban mindenkinek van.
Csak nekem nincs.
És erről nem is illik beszélni.
Mert az csúnya dolog.
Attól, hogy valakinek nincs,
ő pont olyan kedves,
meg szép,
meg ügyes,
meg gyerek.

Persze, szünetben
az osztálytársaim közötték velem:
Hülye vagy!
És igazuk lehet.

Mert (például):

nem tudok időben felkelni,
ezért gyakran elkések az első óráról,
igazolatlan hiányzás,
a tavaly le is vonták a magaviseletemet,
nyolcasra.


Nem tudom, mi hol van,
ezért sose jutottam el a barátomhoz,
aki elhívott májnkraftozni,
de a Monostoron lakik,
és sehogysen találtam meg a tömbházat,
pedig négy nyelven érdeklődtem a járókelőktől.

Nem tudom, hányat ver a szívem egy perc alatt,
ezért gyakran szorongok, mert arra gondolok,
talán már meg is haltam, csak nem tudok róla.

Nem tudom, milyen az időjárás odakint,
ezért mindig elázom, leizzadok
vagy épp vacog a fogam,
mert az istennek se tudok megfelelően felöltözni.

Nem tudok focizni,
az osztálytársaim nem engednek a pályára,

JÁNOSI ANDREA rajza



mert ki hallott már olyat,
hogy nem tudom, kivel csalta meg Neymar
a barátnőjét.

Nem ismerem a világot,
mert fogalmam sincs,
milyen fontosat mondott a minap
Alex Csigér, Forstner Csenge vagy Lady Szomjas.

De:

Két dolgot azért tudok.

Tudom az összes cetfajta latin nevét.
Olvastam egy könyvben – igaz,
nem tudományos munka volt –, hogy a cetek
azért sodródnak tömegesen partra,
mert tulajdonképpen emlősök,
és vissza akarnak térni a szárazföldre,
mert nem találják a helyüket az óceánban.
És akkor megtanultam az összes cet nevét latinul,
hogy ha találkozom valamelyikkel,
ékes latinsággal köszönthessem őket.
Ahogy illik.

És tudok pofont adni.
Az egyik osztálytársam azt mondta,
az átlagosnál is hülyébb vagyok,
mert nem tudom,
mennyi az anyukám testtömeg-indexe.
Na, erre olyan pofont adtam neki,
hogy elrepedt az okostelefonja képernyője.
Pedig nem az arcán volt.
Hanem a zsebében.

Azóta minden pénteken vár
az iskolapszichológus, órák után.
És elmondja, milyen csúnya dolog
az agresszió.
Meg a különködés.

Az osztályfőnök úr pedig felhívta
a szüleimet
és nyomatékosan megkérte őket,
vegyenek nekem egy okostelefont.
Például születésnapomra.

KÓSZABÓRSA TANODÁJA – NYELVEK, KULTÚRÁK

FÜLÖP-SZIGETEK

Mabuhay! –
Szia!



A Fülöp-szigeteken nagy a tájfunveszély. A 7000 szigetből a 114 millió lakos mindössze nyolcszázon él. A Pinatubo vulkán 1991-es kitörése sokakat hagyott otthon nélkül. A Mindanao-sziget 2954 m magas Apo vulkánja közelében, az óceánban 10 000 méter mélyen húzódik a Filippinó-árok.



A tengerpartok, rizsteraszok vidékén 130 fajta pálma él. A banánfélékhez tartozó manilai kender rostos leveléből tengerészketél, halászháló, szőnyeg, papír készül. Az őserdőkben él a makákó, a denevér, a repülőkutya, a párduc, a leopárd, a vízi bivaly, sok madár és hüllő. Balicasag szigetén teknősökkel úszunk, Bohol szigetén, a bonbon-formájú Csokoládé-hegyek környékén 150 grammos, ököl nagyságú kobold-makikkal

találkozunk. Megnézzük, ahogy fejüket 180 fokban forgatják, és két fülüket egymástól függetlenül mozgatják.

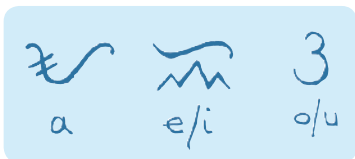


Palawan szigetén 8,2 kilométert hajózzunk a világ leghosszabb földalatti folyóján, a Puerto Princessán! A bambusz-ból készült bangka hajócskáról búvárkodva fedezzük fel az El Nido sziklazátonyait, korallkertjeit, Coron szigetének fehér partú, türkiz lagúnáit. A Pagsanjan folyó vízesei után nehéz a fővárosba indulni, minden közlekedési eszköz késik, késve indul. Fejvesztő utazásokhoz ott a tuktuk és a dzsipni, a filippinó találmány. A második világháború után otthagytott amerikai dzsipeket félbevágták, megtoldották, így született a dzsipni, az utak királya.

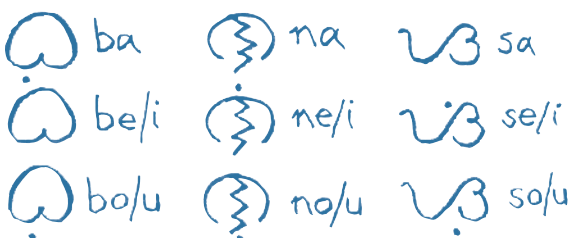


A fővárosban, Manilában 13 millióan laknak. Óvárosa a spanyol gyarmatosítók nyomát őrzi, negyedeiben néhol rend és gazdagság, máshol szegénység fogad. A földnek ezen a részén csak itt élnek katolikusok. A XVI. századi San Augustin templom világörökségi helyszín. Innen kisétálunk a nemzeti hősnak, José Rizalnak emléket állító Rizal-parkba. Ő a filippinó Petőfi Sándor. A magyar költők verseiből készült Hindi Pasisiil Ang Pagsibol, azaz *A virágnak megtiltani nem lehet* című antológia bemutatóján is hozzá kapcsolták Petőfit. A kötet borítóján egy magyar kokárdába fűzött arab jázmin (sampagita), a Fülöp-szigetek nemzeti virága látható.

A barátságos Fülöp-szigetiek jól beszélnek angolul, mert ez az oktatás és a politika nyelve. Nehéz számukra anyanyelvükön, azaz az országban beszélt 175 nyelven boldogulni. Korábban háromszáz évig a spanyol volt a hivatalos nyelv, majd az angol. A tagalog nyelv 1939 óta nemzeti nyelv, bár tele van spanyol szavakkal. Latin betűkkel írják. A spanyol hódítás előtt az indiai írásokkal rokon baybayin szótagírást használták.



anak/bata=gyerek
ina=anya



ng=n
s=sz
y=j

A tagalog, cebuano, ilocano, ilongo nyelvet öt-öt millióan használják, de milliókat tanítanak szüleik abicolano, waray, kapampangan, pangasinan, maguindanao, maranao, tausug nyelvre.

A tabi tabipo-t gyakran, halkan és udvariasan mondják, így kérnek elnézést nemcsak egymástól, hanem a lakatlan területek képzeletbeli, misztikus lényeitől, törpéitől is.



bibingka
(rizstorta)

bodbod
(banánlevélben főtt rizs)



dinoldog
(kókusztejjel, édesburgonyával főtt rizs)

Ez csak három olyan édesség, ami rizsből készült, mert itt mindent rizzsel esznek. A karácsony a kedvenc ünnepük, amikor összegyűlnek a népes családok. Újév első napján kötött ruhákba öltöznek és gyümölcsöt esznek. Nagyon kedvelik a zenét, a videokéneket nevezett karaoké népszerű időtöltésük. Vendégeiket mindig tánccal fogadják.

A sportok szakértői. Harcművészetekben jelesek, bár szívesen néznek kosárlabda-, foci- vagy ökölvívó játékokat. Itt bárkiből lehet sellő, aki már tud úszni, mert víz alatti tanfolyamon gyakorolható ez a fortély.

Magandang umaga.
Kumusta ka?
Jó reggelt, hogy vagy?

Kumusta = spanyol: cómo esta
= hogy vagy?



Képzeljétek, hogy a gyakori földrengések ellen könyvvel védekeznek, fejük fölé tartják, hogy kevésbé sérüljenek meg. Ti építsetek kuckót az asztal alá és olvassátok A majomkirályfit vagy A csodálatos fát, amelyekből megismerhetitek a szigetlakók legendáit, meséit, állattörténeteit.

Írjátok meg, honnan ered a szigetek neve, és azt is, hogy milyen sport az arnis!

Összeállította: BERKI TÍMEA

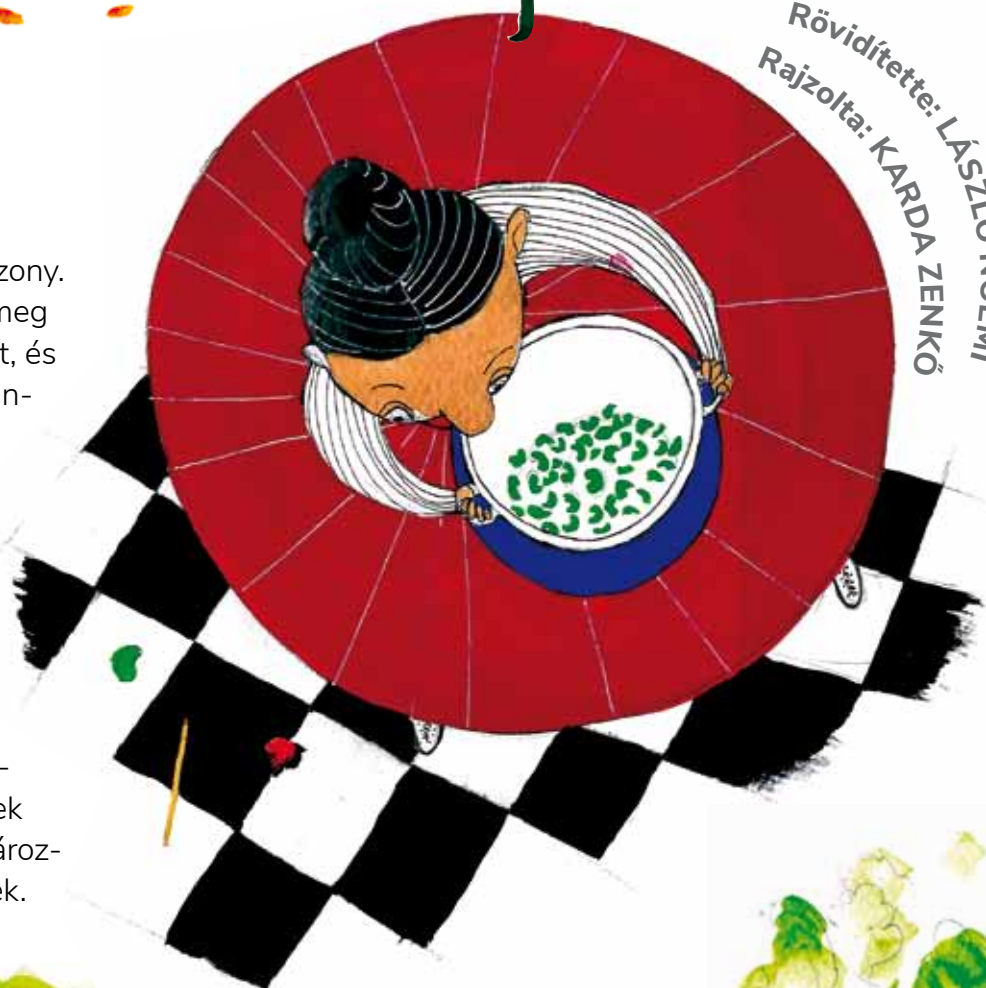


A szalmaszál, a parázs meg a babszem

GRIMM mese

Élt egyszer egy öregasszony. Szerzett egy tál babot, meg akarta főzni. Tüzet rakott, és hogy hamarabb föllobbanjon a láng, szalmával gyújtott be. Ahogy a babot beleöntötte a fazékba, egy babszem a földre esett, egy szalmaszál mellé. Melléjük hullott egy parázsdarab a tűzhelyből. Örültek, hogy megmenekültek a halál torkából és elhatározták, hogy világgá mennek.

Rövidítette: LÁSZLÓ NOÉMI
Rajzolta: KARDA ZENKŐ



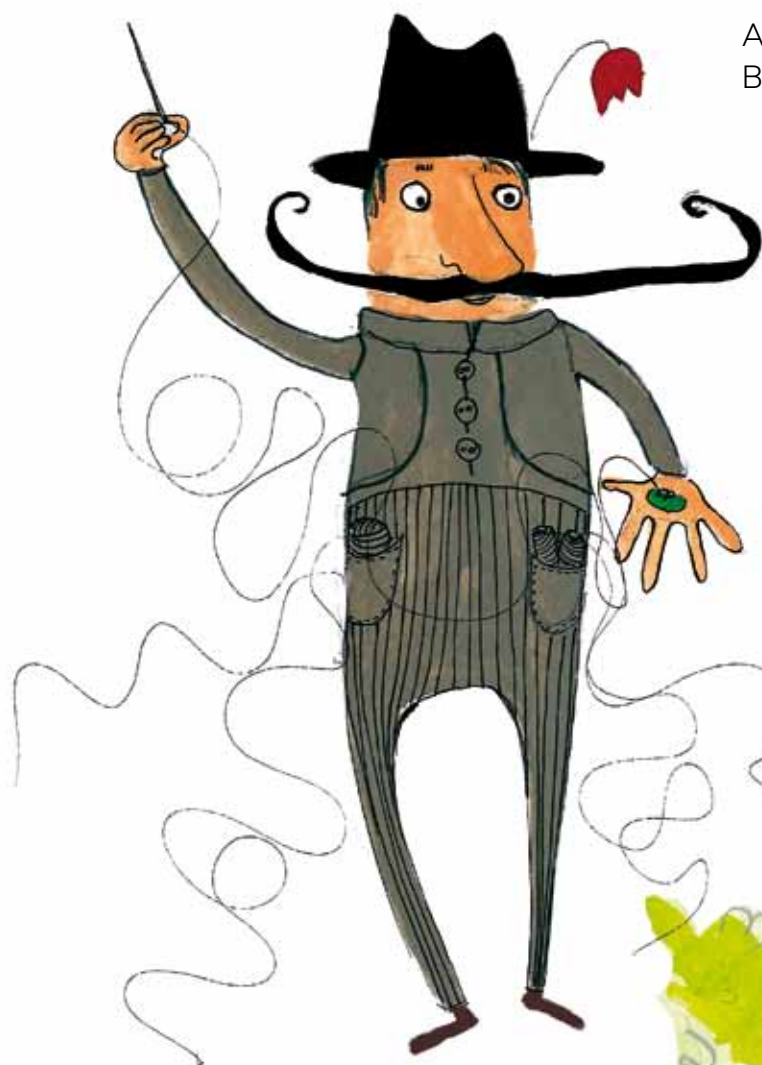
Mentek, mendegéltek,
míg egy kis patakhhoz értek.
Hanem a patakon nem volt se
híd, se palló, nem tudták,
hogyan kelhetnének át a túlsó
partra. Egy ideig tanakodtak,
aztán a szalmaszál kitalálta,
hogy ő keresztbe fekszik a
vízen, a többiek pedig
átsétálnak rajta,
mint egy hídon.



A parázs nagy kevélyen föltipeggett az újdonsült hídra. Éppen a közepére ért, amikor meghallotta a víz zubogását. Megijedt, megtorpant, nem mert továbbmenni. A szalmaszál érezte, hogy süti a tűz a hátát, de olyan jólnevelt volt, hogy még csak meg sem zizzent. Láng lobbant belőle, dereka beroppant, kettévált s elhamvadt.



A parázs egy mukkot se tudott szólni. Belepottyant a vízbe, és sisteregve kiadta a lelkét. Az óvatos babszem ott várakozott a parton. Mikor látta, mi történt, akkorát kacagott, hogy menten megpukkadt. Épp egy vándorszabó ment arra az úton. Észrevette a babszemet, megesett a szíve rajta, összevarrta. A babszem megköszönte jóságát, azzal az egyik ment jobbra, a másik meg balra. De mert a szabónak nem volt csak fekete cernája, máig is ott látni minden babszemen a fekete fércet.



ÉPÍTETT ÖRÖKSÉGÜNK FÖLDVÁRAK ÉS VÁRHEGYEK

A római utak mentén állnak a hegyek, dombok koronái, az első földvárak, tornyok, erődítmények. Kezdetben sárból, palánkból, gerendákból épültek, mert olcsóbb volt, mint a nehezen kifejthető kő.

Barcaság legrégebbi településének neve is erre utal. Földvár magas, védhető földhányásokkal körülvett hely volt. Várát a szász telepések gerendákból építették a mai templom közelében, és Marienburgnak, Szent Mária várának nevezték el.



▲▲▲
Földvár

A Homoród partján fekvő várat többször átalakították. Kőből rakták ovális védőfalát, hogy ellenálljon a törökök, tatárok, brassóiak ostromának. A szuroköntő nyílásokból szurkot, forró vizet,

követ zúdítottak az ellenségre. A falakon belül kápolna, lakóház épült. A vár az 1977-es földrengés-kor több helyen összeomlott. Pár éve, javítás közben a régészek kútrendszerek, kemencék nyomára bukkantak. A várat XVII. századi kinézete szerint építették újjá, ezért vakolták be a falakat. Ha arra jártok, másszatok fel a kilátóba, ahonnan egész Barcaságot beláthatjátok.



▲▲▲
Földvár

A magyarokról szóló első legendákban feljegyezték, hogy ez a név a septem castrat, azaz a honfoglalók által épített hét várat jelenti, Doboka, Fejér, Hunyad, Kolozs, Küküllő, Szolnok és Torda vármegye központjait. Ezek védelmi rendszerét erősítette a déli és keleti határvédelem, a szász telepések várai és a Kárpátokon átvezető szorosok erődítményei.

A szászok szerint Erdély a hét szász várról, Beszterce, Brassó, Kolozs, Medgyes, Segesvár, Szászsebes és Szeben városáról kapta a Siebenbürgen nevet. A ma-



A Kolozsvártól 30 km-re fekvő Doboka vára sánccal körülvett, háromszögű föld- és palánképmény volt. Doboka ispánsági, majd vármegyeközpont volt. Ami-

kor szerepét elveszítette, hanyatlásnak indult. Kőfalát a tatárjárás után, a XIV-XV. században emelték. A XX. századi régészek a vár mellett temetőre, templomra, ékszerekre, cserépedényekre és nyílcsúcsokra bukkantak, melyek azt igazolják, hogy a XI. században Dobokán már vár létezett. Kőfalát 2 méter magasságban állították helyre, ma ezt láthatjuk, ha felkapaszkodunk a Várhegyre.

▲
Doboka



Torda vára a mai Várfalva melletti dombtetőn állt, mára nyoma veszett. E meredek lejtőket ki-tűnően lehetett védeni.

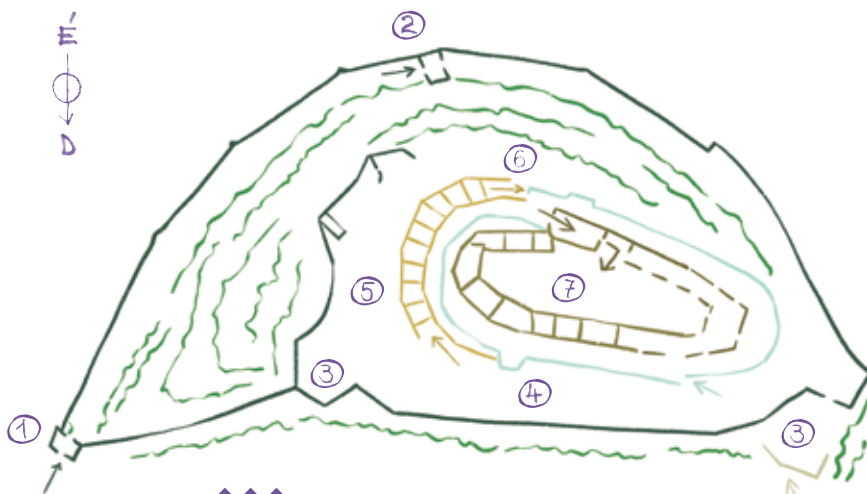


Déva

Déván is a 331 m magas Várhegyre kőből épült az egyik első, védelemre is szolgáló lakótorony. Ezt a XII. században földsáncsal, majd csigavonalasan palánkkal és falgyűrűvel

erősítették meg. Így alakult ki a ma is látható alsó és felső vár, amelyhez a Császár-kapun át vezet a turistajelzés. Királyi, vajdai várbirtok volt. Török sosem ostromolta, ráadásul ajándékként kapta meg Dobó István az egri győzelemért Szamosújvárral együtt, ahol aztán raboskodott, amikor az erdélyi országgyűlés megfosztotta erdélyi vajdai tisztségétől.

A dévai vár börtönébe zárták az unitárius vallás alapítóját, Dávid Ferencet is. Ma az egyik cél-lában emléktábla tájékoztat erről. A törökök kiűzése után, 1701-ben nem robbantották fel Dévát, mint a többi magyar várat, hanem osztrák katonaság költözött oda, hogy a környéket fel-ügyelje. Elárverezték, majd 1817-ben I. Ferenc császár és királynak megtetszett a szép fekvésű, romos vár és helyreállította. 1848-ban a várvédők elhagyták, egy felrob-bant puska poros hordó miatt a fa-lak omlásnak indultak. A 2000-es évek elején ismét javításába fog-tak. 2014 óta felvonó visz a várba. Mielőtt idelátogatnátok, olvassátok el Kőműves Kelemen balladáját, amelyben tizenkét kőműves éppen e vár építésén tanakodik.



A dévai vár alaprajza:

- ① Császár-kapu
- ② Alsó-kapu
- ③ bástya
- ④ Bethlen-rondella
- ⑤ alsóvár udvara
- ⑥ Felső-kapu
- ⑦ felsővár udvara

Gyűjtsetek olyan várra, erődítményre utaló neveket, amelyek ma már vidéke-teken csak mesékben, mondákban, idősek történeteiben élnek!

Összeállította: BERKI TÍMEA
Illusztráció: STARMÜLLER BORÓKA

◆ HÁZBAN, HÁZ KÖRÜL FONÁS-SZÖVÉS

2. FONÓKERÉK, ROKKA, MOTOLLA

DIMÉNY-HASZMANN ORSOLYA rovata

A régi vidéki élet ember-alkotta eszközeiről szóló sorozatunkat a Háromszéken, Kovászna megyében található, csernátoni Haszmann Pál Múzeum gyűjteményének tárgyai ihlették.

A fonást meggyorsította a fonókerék, mely a kézi orsóhoz hasonlóan külön ütemben sodorja és csévéli a fonalat. A magyar nyelvterületen a fonókereket elsősorban a gyapjút feldolgozó mesterek használták, Erdélyben néha a házi gyapjúfeldolgozásban is szerephez jutott.



A rokka már lábmeghajtással működő folyamatos fonóeszköz. Egy időben sodorja a szálakat fonallá és felmotollálja a fonalat a csévére*. A kéziorsó munkáját végzi, ezért a fonni való rostcsomót a rokka mellett álló székes guzsalyra vagy a rokkára szerelt rokkapálcára kötik fel.

Magyar nyelvterületen három típusát használták: észak-Dunántúlon és a Kisalföldön a fekvő és az álló rokkát, délkelet-Dunántúlon és az Alföldön a ferde rokkát. A rokka neve a Dunántúlon rokka, a Tiszántúlon kerekesrokka, Erdélyben kerekesguzsaly vagy fonókerék volt.

Magyarországon a XVIII. századtól kézműves műhelyekben, manufaktúrákban terjedt a rokka. A ipari forradalom gépei kiszorították, pa-

raszti házi használatban terjedt tovább, főleg a XIX. században. Gyakoriak voltak a díszesen festett, kivirágozott rokkák. A rokkapálca különösen Baranyában figyelemre méltóan szépen faragott és karcolással gazdagon díszített.

A megfont fonalat motollával, áspával mérték és rendezték matringba*. A kézi és a kerekes motolla ismert. A kézi motolla két méter hosszú rúd, amelynek egyik végén arasznyi keresztfa, másik végén villás elágazás vagy szintén keresztfa van. Az orsóról vagy a rokka csévéjéről a fonalat a motolla keresztfájára és villás elágazásába megakasztva tekerik fel. A kézi motollán az egyszer így végigvezetett fonal a motolla hosszának négyszerese. A fonal mérésénél a motollán általában 3 szál számolnak 1 igének és 20–60 igét 1 pászmának. A fonal vastagságától függően egyszerre 3–10 pászmát motolláltak fel: ez 1 darab fonal.



*csévél, csévéz – orsóra (csévére) teker, fonalat, hosszú szálát egy kemény magra teker, gombolyít

*matring, motring – hosszúkás alakba csavart, lazán tekercselt, még fel nem gombolyított pamut-, selyem- vagy gyapjúfonal csomója, meghatározott számú pászmából áll, megszabott súlya van

MESÉL A SZÓ

Szegény november! Nem hiszem, hogy sokaknak kedvenc hónapja lenne. A ború, a hideg, a kopasz fák a halált, az elmúlást juttatják eszünkbe, pedig a természet csak álmos, de nem beteg (Petőfi Sándor). November az év végét jelzi, az öregség földi utunk végét, de mindkettő egyben kezdet is. A körforgás örök. Ez a hit és bölcsesség sugárzik Petőfi verséből és halállal kapcsolatos szólásainkból.

Jobb létre szenderült; megboldogult; Isten magához szólította; megtért Istenéhez; nyugodjék békében; adj, Uram, örök nyugodalmat neki; örök világosság fényeskedjék neki – mondja hívő népünk.

Lélek és test elválásáról szólnak az olyan szókapcsolatok, mint: **kilehelte lelkét; szemét lezárta a halál; teste földbe, lelke égbe száll.**

Ha állat vagy gonosz ember hal meg, azt mondjuk: **kiadta a páráját** (nem a lelkét!); **kimúlt ebből a világból; egy lett a halállal.**

A házastársak sírig tartó hűséget fogadnak egymásnak: **holtomiglan, holtodiglan.** Aki nagyon megijed, **holtsápadt** lesz, **halálra válik**, lehet, hogy ijedtében **szörnyethal.**



Szavakból van a párna,
amire este fekszünk,
fülünkbe súgják halkan,
mit tettünk, s mit nem tettünk.
A fejünk belésüpped
sok zengő szó-pihébe,
mondattá összerakni
nem tudjuk a sötétbe'.
(Károlyi Amy: Szó-pihe)

Népmeséink állandó kifejezéseit se felejtjük el: **halál fia vagy; halálnak halálával halsz; egy életem, egy halálom; farkasszemet néz a halállal; halálmegvető bátorság; boldogan éltek, míg meg nem haltak.**

Halhatatlanság csak a mesében van, **halandók** vagyunk, számunkra az elmúlás elkerülhetetlen, **holtbiztos: csak egy biztos, a halál; a halál nem válogat; ne feledkezz meg a halálról, ő sem feledkezik meg rólad.**

Innen már csak egy lépés a halállal tréfálkozni tudó közmondásokig, szólásokig: **még a halálnak sem kell** (rossz, csúnya); **otthon a halál keresi, ő meg...; olyan csúf, mint a halál; jó volna halálnak** (mindig késik); **a halálért is téged kellene küldeni** (lassú); **hatvan és a halál között** (öreg); **öregnek ajtóban, ifjúnak lesben a halál.**

Beszélgétek meg: kitartó vagy fafejű az az ember, akit elhatározásától csak a halál térít el.

SZÓLJ, SZÁM!

1. Aki keveset eszik, **madárétkű**. Keressetek minél több olyan **összetett szót**, amely **állatnév segítségével** fejez ki valamilyen viselkedést, tulajdonságot, betegséget, testi hibát.
2. Keressetek találó főneveket a felsorolt igék mellé. Mi az, ami **gyarapszik, szaporodik, sokasodik, hemzseg, árad, tódul, tolong, tülekedik, hömpölyög, dagad.**
3. Olvassátok el a SZÓ-MÓKÁT. Azon alapszik, hogy **ügyetlen, együgyű** és **ügyefogyott** szavunkat nem a mai, átvitt, hanem eredeti értelemben használja: nincs ügye, egy ügye van, kifogyott az ügyéből. Írjátok le mindhárom szó mai jelentését.

▼▼▼
**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SOROLUNK KI!**

Szeptemberi díjazottaink: Csonta Éva, Csikcsicsó; a nagykarolyi Elméleti Líceum III. D osztálya.

A megfejtéseket honlapunkon közöljük: www.napsugar.ro/category/megfejtések

♀ SZÓ-MÓKA

Mentovich Ferenc szójátéka:

- Van ügye? – kérdezi a tanár régi tanítványától, egy fiatal ügyvédtől.
- Nincs – feleli az.
- Akkor maga ügyetlen.
- De volt már egy – így az ifjú ügyvéd.
- Akkor hát együgyű.
- Csakhogy közben azt is másra bízta.
- Akkor meg ügyefogyott.

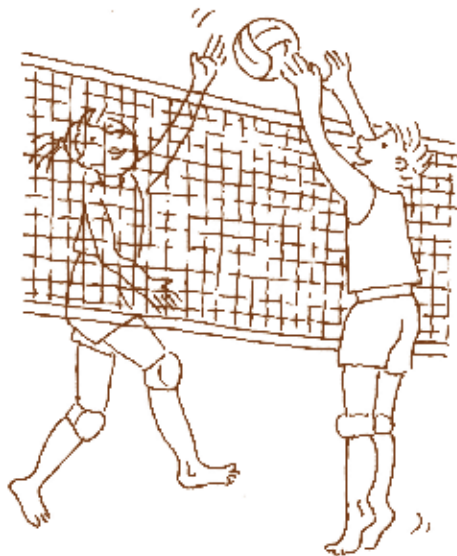


ILYEN A SPORT RÖPÜL A LABDA

BÁLINT JULIANNA rovata

Az 1800-as évek végén Amerikában született röplabdajátékot (volley/volei) egy majdnem két méter magasan végződő háló két oldalán hat-hat ember játssza a focilabdánál kisebb, könnyebb labdával. A sportág 1964 óta olimpiai versenyszám, de szabadtéri változata, a strandröplabda mindenhol népszerű. Gyuri és Sári is inkább ezt kedveli!

Egy csapat a labdát saját térfelén legföljebb háromszor érintheti. A labdát lazán tartott ujjakkal, tenyérrel, ököllel továbbítják, jellegzetes az alkarérintés, melyet Sári mutat be.



A röplabda gyerekek számára nagyszerű sport, mert a háló két oldalán ugráló játékosok nem érintkeznek az ellenféllel, az indulatok nem szabadulnak el, nehéz lökdösődni, egymást bántani. Az egész testet átmozgatja, de jó szórakozás is a csapatjátékot és az aktív időtöltést kedvelőknek.

A röplabdázó kiváló csapatjátékossá fejlődik. Jó tapasztalat ez olyan gyerekek számára, akik nehezebben teremtenek társaikkal kapcsolatot a tanteremben. A pályán fokozatosan ügyesedő röplabdázónak az önbizalma is érezhetően nő.

A megfeszített figyelem és állandó ugrálás erősíti a gyermek ellenállóképességét, érrendszerét, javítja mozgáskészségét és testtartását. A pusztán egy hálót és megfelelő labdát igénylő sport a gyermek koncentrációs képességét és kitartását is fejleszti.

A mozgalmas mérkőzés során ugrani, vetődni kell, hogy a játékos a labdát elkaphassa – a legtöbb csapattag térdvédőt visel. A gyerekek az edzések alatt megtanulják, hogyan lehet biztonságosan kecskebukázni a röplabdapályán. Ezt a tudományt azután a mindennapi életben is kamatoztatják, akár egy hosszú csicsonka végén, Gyuri példáját követve.



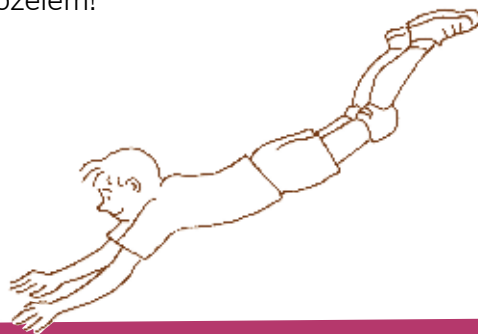
A HÓNAP KÉRDÉSE

Egészen pontosan hány méter magas a röplabdaháló?

HARMADIKOSOK, FIGYELEM!

Harmadikos vagy? Sportolj a Napsugárral! Gyertek a Napsugár Öttusa Bajnokságra! A nevezés feltétele: a Sportrovat kérdéseire beküldött 3 válasz. A helyi szakasz nevezési határideje: 2024. január 31. Az országos döntőt az idei győztes, a marosvásárhelyi Rákóczis Sasok csapat szervezi.

Ebben a sportban is az ügyesebbé a győzelem!



MÜLLER KATI rajzai

◆ ÚTON A KÉPZŐMŰVÉSZET TÖRTÉNETÉBEN A BARLANGRAJZTÓL A KÉPERNYŐIG

MURÁDIN LOVÁSZ NOÉMI rovata

KLASSZICIZMUS ÉS ROMANTIKA

A XVIII. század végén megjelenő új eszmék átformálták a művészeteket, majd a XIX. században még nagyobb változásokra került sor.



British Múzeum, London

kerülték a szétszórtságot, a túldíszítettséget, céljuk a világosság, érthetőség volt. A kor alkotásait „nemes egyszerűség és csendes nagyság” jellemzi. A barokk ellentétéként született klasszicizmus nyugodt, pontos és kiegyensúlyozott, a romantika drámai és fantáziadús volt.

A nagy felfedezések és változások korában két új stílus jött létre: a klasszicizmus és a romantika. A két művészeti mozgalom hatására átalakult a társadalom, a gazdaság, a hétköznapi élet.

A klasszicista művészek az antik remekműveket vizsgálva keresték a tökéletes alkotás szabályait. A gyönyörködtetésen túl a művészet célja az erkölcsi nevelés, az ember művelése. A művészek ke-



Lánchíd, Budapest



J. W. Turner

A spanyol Francisco Goya lendületes ecsetvonásaival az érzelmekre és a képzeletre próbált hatni, a brit Joseph William Turner a félelmetes viharfelhők és mesés naplementék mellé korának legmodernebb gőzösét is megfestette.

A klasszicista irányzatra az ókori római városok, Pompei régészeti feltárása is nagy hatást gyakorolt. A régi romok között szobrokra, festményekre, hétköznapi tárgyakra leltek. A romantika szenvedélyes, ellentétekre épülő ábrázolásmódjával a kor eseményeire és a római művészet újrafelfedezésére reagált.



F. Goya

◆◆◆
**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SORSOLUNK KI!**

▲▲▲▲▲ MASZAT MŰVÉSZ FELHÍVÁSA

**Készítsetek színes rajzokat
korunk találmányairól!**

**Akvarellfestéket használva fessetek egy-egy tájképet,
vagy klasszikus zenét hallgatva egy-egy érzelmi hangulatot.**



TALÁLD KI!

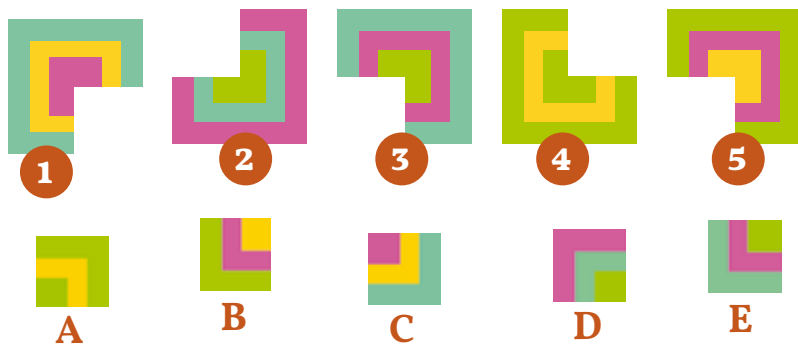
MÜLLER KATI rovata

A megfejtéseket a 26. oldalon talárod.

NEVESS VELEM!

1

Kösd össze a hiányos formát a megfelelő részlettel!



– Anya, találtam egy tízlejest, és vettem rajta csokoládét.

– Hol találtad, kisfiam?

– A pénztárcádban.

– Megvettem neked az új történelemtkönyvet, de nagyon vigyázz rá!

– Rendben. Hozzá sem fogok nyúlni!

– Hogyan kérsz meg valakit arra, hogy éles vágóeszköz legyen?

– Légyszíke.

Vendéglőben:

– Apa, nézd, ott egy élő csirke!

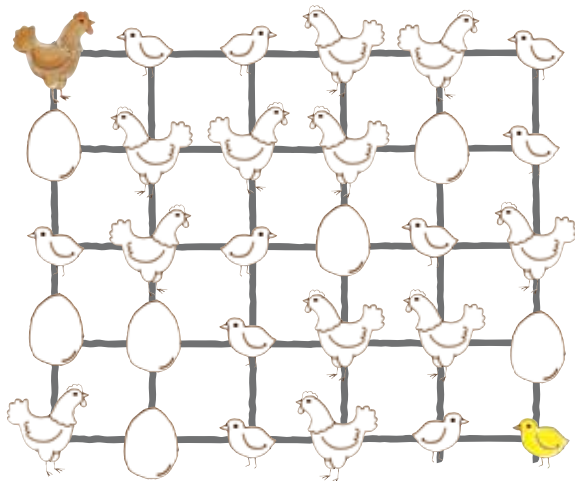
– Fiam, ne beszélj sületlenségeket.

– Mit mondanak a szakácsnők, ha meglátnak egy kupac krumplit?

– Na, pucoljunk!

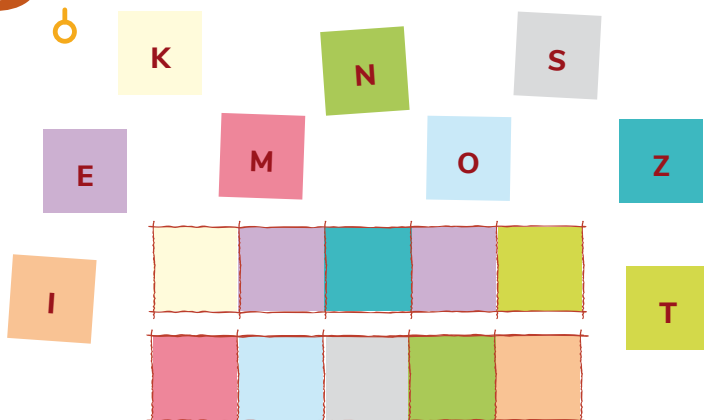
2

Tyúk-tojás-csibe. A vonalak mentén haladva ebben a sorrendben érintsd a rajzokat, míg eljutsz a barna tyúkocskától a sárga csibéig. Merre kell kanyarognod?



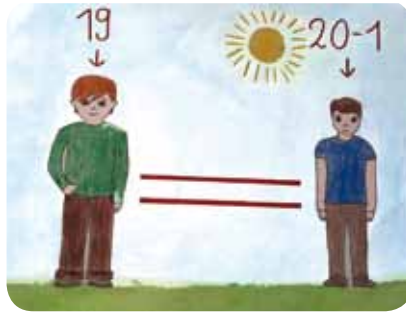
3

Mit mond a rajzon látható anyuka? Másold a betűket az azonos színű, üres négyzetekbe.



Két medve beszélget:

- Te házas vagy?
- Nem, én jegyesmedve vagyok.
- ◆
- Mi csillapítja a farkaséhséget?
- Piroska.



4

Egészítsd ki a rajzos szótlást:
Az egyik...
(Adorjáni Jóel rajza, Marosvásárhely)

REJTVÉNYPÁLYÁZAT

„Sár, sár, őszi sár – falu, város, de sivár.” Csanádi Imre Sársokalló című versének hiányzó sora a rejtvény megfejtése.

Sok idő még fűbújásig,

.....

Kár, kár, kár,
sár, őszi sár.

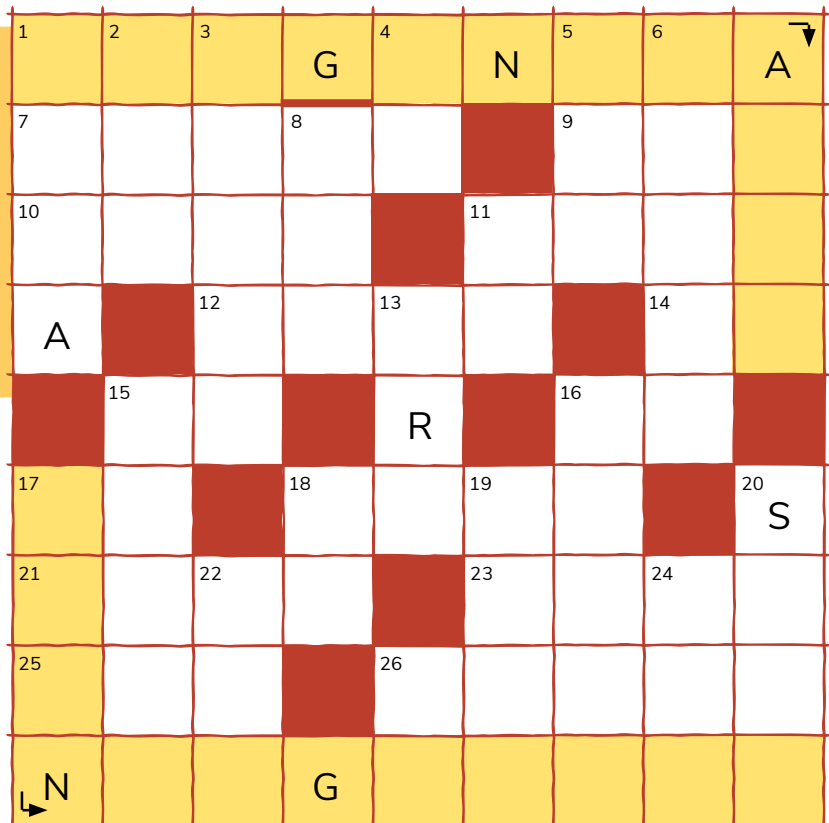
VÍZSZINTES

1. A megfejtés első része

7. ...-ja sem maradt, teljesen kipusztult (ÍRMAG)
9. Módszer, lehetőség
10. Angol tej
11. Végtelen rakás!
12. Győztes sportoló nyakába akasztják
14. Pénzben kifejezett érték
15. Halak farka!
16. Vass Sándor monogramja
17. Centiliter
18. ... válik, megdermed
21. Filmes forgatócsoport (STÁB)
23. Nem hamis
25. Odaég páratlan betűi
26. Telemer a közepén!

FÜGGŐLEGES

1. Nem göröngyös
2. Csetepaté, veszekedés (ZRÍ)
3. Múltbeli esemény vagy tárgy
4. Lángol
5. Fél hagyma!
6. Vicces, tréfás



VAJNÁR ILONA rejtvénye

8. Akrobata feje!
11. Radnóti Miklós monogramja
13. Izomban rejlik
15. Álomba ringat
16. Gyakorlatot ..., csinál

17. A megfejtés második része

18. Körülbelül, rövidítve
19. Végtelen világ!
20. Szekrény lesz belőle!
22. Becézett Ágnes
24. Amely dolog
26. F!

**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SORSOLUNK KI!**

▶ **Szeptemberi nyerteseink:**
▶ **Bálint Roland, Csíkdánfalva;**
▶ **Legyes Lara Boglárka, Nagyvárad;**
▶ **Balog Bence-Zoltán, Nagy-Kis**
Kimberly, Szatmárnémeti;
a debreceni Kölcsey Ferenc Iskola
II. B osztálya.

SAKKPALOTA



SAKKPALOTA
KÉPESSÉGFEJLESZTŐ PROGRAM

III. Sakkírás

A sakkírást a **játszmalapon** jegyzik. A versenysakkban a játszmalap kötelező. A sakkjátszma után az írás alapján követhető a játék menete, elemezhető a lépések. Ismerve a sakkírást, könyvekből is lejátszhatóak sakkpartik. A sakkírás során:

- a lépéseket számozzuk;
- minden számnál előbb a világos, majd a sötét lépéseit írjuk;
- jegyezzük a **báb betűjelét**, majd a **mező nevét**, ahova lépni fog, s hasonlóképpen írjuk mellé a sötét báb válaszlépését. Például:

Va4 Bh5 (világos vezér lép a4-re, sötét bástya lép h5-re)

- ha **ütésre, sakk-** vagy **mattadásra** kerül sor, így jelöljük. Íme három példa:

1. Hxe5 fxe5 (világos huszár **üti** e5 mezőn levő bábot, f vonalon sötét gyalog – amely bábnak nevét általában nem jelöljük – **üti** az e5 mezőn levő bábut)
2. Vh5+ Ke7 (világos vezér lép h5-re, **sakkot adva**, sötét király kilép a sakkból e7-re)
3. Bxg5 #1-0 (világos bástya **mattot** ad a g5 mezőn, így a **végeredmény 1-0** a világos javára.

A feladatokat Alföldy Andrea, Búzasi Noémi, Szilágyi Mária és Tunyogi Katalin, a nagyváradi Szacsvey Imre Általános Iskola tanítónői állították össze a Polgár Judit Sakk Alapítvány szakmai jóváhagyásával.



Bábok jelzése nagybetűvel	K, V, B, F, H, GY (a gyalogot általában nem jelöljük)
A vonalak betűje kisbetűvel	a, b, c, d, e, f, g, h
A sorok száma	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
A sáncolás jele	0-0 (rövidsánc), 0-0-0 (hosszúsánc)
Az ütés jele	x
Sakkadás jele	+
Matt jele	#
Eredmények	1-0 (világos nyert), 0-1 (sötét nyert), 1/2-1/2 (döntetlen)

1. Keresz az interneten játszmalapot, és készíts te is hasonlót! Jegyezd meg, hogyan írjuk a lépéseket! Az itt tanultak szerint jegyezd majd a sakkjátszmaidat!

2. Keresd a sakkírás jelentését! Írd le a pár nélkül maradt mondatot sakkírással az üres puzzle-darabra!

Világos gyalog a d vonalon üti az e6-on levő bábot, sötét huszár f3-ra lép.

Világos vezér üti a c6-on levő bábot, így mattot ad.

Világos futó sakkot ad a c4-en, sötét király g6-ra lép.

Fc4+ Kg6

dxe6 Hf3

Világos bástya üti a5 mezőn levő bábot sakkot adva, a sötét király b8-ra lép.

Vxc6#

3. Az októberi melléklet Sakkpalota életképet figyelve, írd le az alábbiakat sakkírással!

- A vízhúzó báb lép a szarvashoz.
- A kiránduló simogassa meg a kutyát!
- A zsákos báb menjen fel a toronyórához!
- A király párja lépjen a paripához!

Megfejtések a 26. oldalon, kivétel a 2. feladat, annak megfejtését küldd el nekünk. Év végén a beküldők közt sakkal kapcsolatos díjakat sorsolunk ki.

TI KÜLDTÉTEK



Ősszel hullnak a rozsdaszín levelek,
futkároznak boldogan a gyerekek.
Sokféle madár útra kel délnek,
ilyenkor a gólyák már nem kelepelnek.

Télen fehér ruhát ölt a rét,
lesz-e vajon a tájról kép?
A domboldalon emberek meg gyerekek,
remélem, majd én is pont oda mehetek.

Bandi Rebeka,
Kolozsvár



▲▲▲
Demyen Réka,
Szatmárnémeti

Azt álmodtam,
liba voltam,
tó szélében
lakomáztam,
libásan.
Hegyeli Virág,
Zabola



Karda Luca,
Csíkszent-
domokos



▲▲▲
Molnár Nóra,
Marosszentanna

Kedvencem minden évben az ősz,
ilyenkor őrzi a szőlőt a csősz.
Barátokkal a szőlősbe megyünk,
ott pedig titkon, lopva szőlőt eszünk.

Persze mindig figyelmes a csősz,
feléje parittyával hiába is lősz.
Ostorát csattogatva zengeti a határt,
mi pedig iszkolunk, az ostor úgysem árt.

Visszatérünk már az úton,
öreg bácsi vár, ki rokon.
Mevendégel szőlővel,
hazamegyünk békével.

Simó Zsolt,
Nyárádszereda



▲▲▲
Andrási Rebeka,
Nagyborosnyó

Anya csak nyaggat,
a rímek csak várnak,
a verssorok tompán állnak.
A gondolatok áramlanak.
A sorok végül hozzám fohászknak:

„Próbáld meg újra, kiskomám!
Nem nagy ügy a tollforgatás!
Kell hozzá egy üres lap,
és a sok gondolat már formát is kap.”

Versszakokba ugrálnak a verssorok.
Kergetőznek sorvégén a szavak.
Ha anya már nem nyaggat,
a versem még dicséretet is kaphat.
Mészáros Ádám,
Nagykároly

Hariton Fruzsina,
Szatmárnémeti



▲▲▲
Áfra Barbara,
Kézdivárad



KÓSZABÓCSZA

postát bont

Sziasztok!

Még ha didergünk is novemberben, és már alig maradt levél a fák ágain, sétáljunk nagyokat napközben a természetben, a csupasz ágak közt sokkal messzibbre látni ilyenkor. Írjátok meg, rajzoljátok le, hogyan készülődik álomra az erdő!



Székely Ágnes tanítónő
balánbányai osztályának
múlt tanévi
bélyeggyűj-
teménye.



Idéntől lettünk Napsugár olvasók, nagy lendülettel vetettük magunkat a lapok közé. Üdvözetünket küldjük az első, őszi gyűjtögető határjárásról.

A **lövetei** 3. osztály
és **Mag Ottília** tanító néni

Ők a **varsolci** harmadikos Napsugár-olvasók. Dénes Anita rajzát tanítójuk, **Dénes Irén** küldte el nekünk.

NAPSUGÁR - SZIVÁRVÁNY KÉPTÁR



Képzőművész munkatársaink képeslapjaiból az induló tanévben is küldünk azoknak az olvasóinknak, akik rendszeresen írnak, rajzolnak nekünk.

Gyűjtsd te is!



DÉVA

Nyári emlék-befőtteinkkel üdvözlünk benneteket, és kívánunk boldog új tanévet. Izgatottan várjuk az újabb lapszámokat!

Balló Emőke és tanítványai,
Csíkmadaras



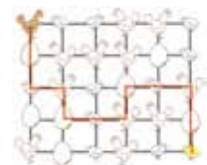
Blága Anikó Csíkszeredából, a Nagy Imre Művészeti Líceumból, **Kerekes Laura Aranyosgyéresről** küldte el tanítványai őszi rajzait.



A Találd ki! feladatok megfejtései:

1. 1-C, 2-D, 3-E, 4-A, 5-B; **3.** Ne felejts el kezet mosni, Misike! **4.** Az egyik tizenkilenc, a másik egy hján húsz – különbözőnek tűnnek, de egyformán rosszak.

A sakkfeladványok megfejtései: 3. Bf6; d4; Fe7; Vb5.



2.

Vágjátok ki, és ragasszátok az osztály gyűjtőlapjára a bélyeget.



◆ KISKÓPÉ VENDÉGEI: UNIPAN HELGA ŐSZI VÁNDOROK

UNIPAN HELGA, aki szinte a Napsugár indulása óta rajzol a lapnak, továbbra is vendégünk. Helga néni sokat sétál a Kolozsvár környéki erdőkben, távcsővel, fényképezőgéppel, jegyzetfüzettel. A látottakat mesteri módon örökíti meg. Hallgassátok, hogy amíg fest, mit mesél nekem a képről!



Novemberben az utolsó libegő vándorpillangókat csodáljuk. A pirossal-fehérral csíkozott, sötét egyenruhába bújt admirális vagy atalanta pillangó már szeptemberben elindul délre. Kertben, gyümölcsösben, parkban vagy erdőszélen azonban még rábukkanhatunk.



Bogáncsos, csalános mezőkön látható a sárgás-zöld, fehérrel foltozott szárnyú bogáncslepke. Őt az alsó szárnyrészen húzódó öt fekete pöttyről ismerjük fel. Nem csoda, hogy a csalánosban tanyázik, hiszen hernyójának fő eledele az erdőszélen bőven tenyésző bogáncs és a csalán.



Mindenki tudja, hogy a tyúkok nem vándorolnak. A fűrj viszont igen! A tyúkalakúak és a fácánfélék családjába tartozó, tájainkon költő madár a telet Dél-Európában, Észak-Afrikában tölti. Vetéseken, legelőkön megbújva novemberben még megtaláljuk. A fűrjkakas „pittypalatty” hangja biztosan nyomra vezet bennünket!

A fűrjmama három hétig kotlik 9-13 tojásán a sűrű növényzetbe rejtett, földbe kapart fészken. Nagyon vigyáz rájuk, el ne csenjék a csemegének számító finomságot az eleség után kutató állatok. A kis fűrjek kikelésük után azonnal elhagyják a fészket, életük tizennegyedik napján már rövid repülést is végrehajtanak. Háromhetesen teljesen röpképesek, három-négy hónapos korukban pedig párt választanak.



Most azonban mindebből semmi sem látható, csak az őszi réten megszáradt, fémes színű, szártalan bábakalács tányérja világít. A napsütésben nyitott, esőben összehúzódó őszirózsaféle a levegőnedvesség mérője. Régen a lovak nyakára kötötték, úgy hitték, elmulasztja a fáradtságot. Gyógynövénynek számított, kolostorok kertjében termesztették, a szerencse szimbólumának tartották. Járjatok nyitott szemmel a novemberi erdőn-mezőn. Hozzon nektek is szerencsét a bábakalács!

◆◆◆◆◆
**HAVONTA
ÉS ÉV VÉGÉN
DÍJAKAT
SORSOLUNK KI!**

Hány napos korában repül először a fűrjfióka?

Szeptemberi díjazottaink: Péter Nimród, Sepsiszentgyörgy és a szalárdi IV. osztály.

**A megfejtéseket és a nyertesek listáját honlapunkon közöljük:
www.napsugar.ro/megfejtések.php**



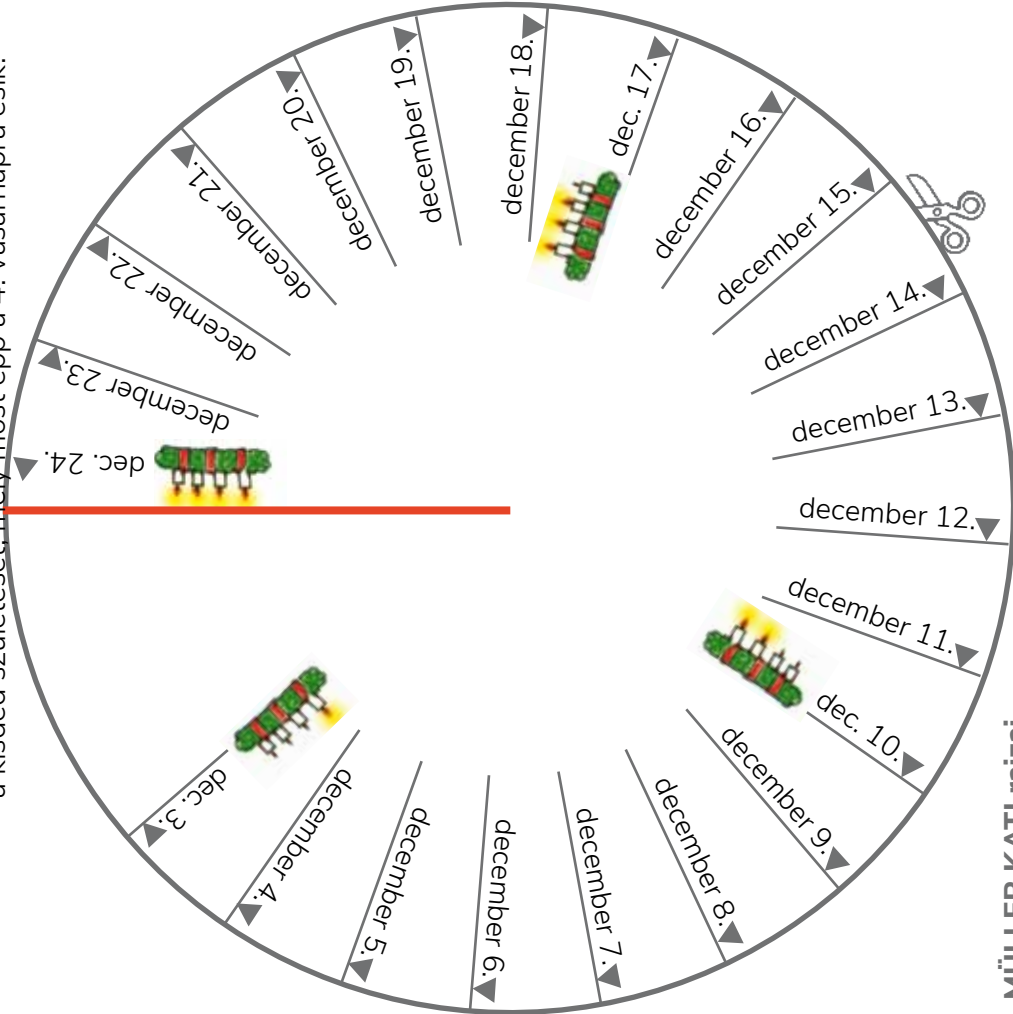


Készítsd el adventi naptárunkat!



Vágd ketté a lapot a szaggatott vonal mentén. Vágd körül az alábbi naptárkorongot. Metszd be mindkét körön a vasat, piros vonalat (a rajzos körön szike segítségével).

A naptárkorongot tedd rá a rajzos lapra, a bevágott sugár mentén csúsztasd a rajz mögé úgy, hogy az aznapi dátumot mutassa, majd minden nap fordítsd eggyel bennebb. Az advent haladtával egyre közelebb kerülünk a szeretet ünnepéhez. Vasárnaponként gyertyát gyújtunk, úgy várjuk a kisded születését, mely most épp a 4. vasárnapra esik.



NAPSUGÁR

adventi naptár

